

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 OSLO

Oslo, 03.09.2025
Vår ref. 25/1488-11
620.0/MAST
Deres ref. 25/2374-

Att:

Høringssvar - Rapport fra Ekspertgruppen for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter

Landsorganisasjonen i Norge (LO) viser til Klima- og miljødepartementets høringsbrev datert 6. juni 2025 om rapport fra Ekspertgruppen for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. LO takker for muligheten til å uttale seg.

Klima og bærekraft henger uløselig sammen med materielt forbruk. Ifølge det internasjonale ressurspanelet er om lag 50 prosent av klimapåvirkningen, og mer enn 90 prosent av tapet av biologisk mangfold¹ knyttet til uttak av «nye naturressurser». Det betyr at redusert materielt forbruk er en viktig del av klimapolitikken. LO mener at en hurtig omstilling til en sirkulær økonomi er avgjørende for å redusere utslipp i produksjonen av varer og tjenester.

Samtidig mener LO at ekspertgruppens sammensetning har manglet kompetanse på arbeidslivet, partssamarbeid og innovasjon i arbeidslivet. Det ses også i helheten av forslag til nye og effektive virkemidler.

- Anbefalingene rettes i stor grad mot tiltak i markedet, og behandler i liten grad verdier som ikke ivaretas av markeds mekanismer - som tiltak for rettferdig fordeling og rettferdig omstilling.
- Utredningen kunne med fordel sett på ILOs arbeid og uttalelser for å sikre parts- og trepartssamarbeid for rettferdig omstilling i klimaomstillingen og den sirkulære økonomien.
- Den norske modellen har gitt høy produktivitet og dermed høyt kostnadsnivå for produksjonsprosesser som er intensive i bruk av arbeidskraft. Det er viktig at sirkulære aktiviteter utvikles som høyproduktive næringer, og bidrar til å opprettholde det høye produktivitetsnivået. Enkelte sirkulære næringer, som for eksempel reparasjonsarbeid, har større utfordringer med å kunne etableres uten ekstraordinære tiltak innenfor den norske modellen. LO etterlyser en utredning av disse problemstillingene.

Når det er sagt støtter LO ekspertutvalgets vurdering: Norges forbruk av nye varer er for høyt og må reduseres. Forbruket må også vris mot varer og tjenester med lavere klima- og miljøpåvirkning. LO vil videre framheve at land og selskaper som lykkes i å omstille seg vil ha bedre forutsetninger i framtiden. I tillegg mener vi at det er viktig å prioritere tiltak som fremmer produksjon i Norge i tråd med totalberedskapskommisjonens anbefaling.

Ekspertgruppen er så vidt inne på det at sirkulære aktiviteter vil gi økt forsyningssikkerhet ved krig og kriser, ved at vi gjør oss mindre avhengige av forsyninger fra andre land. Dette er et viktig perspektiv, og vi etterlyser en klarere analyse av hvordan man kan jobbe strategisk i utvalgte sektorer for å oppnå forsyningssikkerhet og økt økonomisk beredskap.

¹ International Resource Panel: Global Resource Outlook 2019

Innspill til kapittel 5 om virkemidler

Ekspertgruppens anbefalinger bærer preg av at flere av medlemmene er samfunnsøkonomer. I vanlig samfunnsøkonomisk teori (nyklassisk teori) er klima- og miljøkrisen en markedssvikt som best kan korrigeres ved å legge på en avgift (eller en subsidie) for å korrigere markedsprisen slik at den bedre reflekterer de reelle kostnadene (eller gevinstene) av produksjonen knyttet til en vare.

Rapporten *Ikke rett fram* bygger på et syn om at økonomien (og samfunnet) best kan styres og kontrolleres gjennom skatter, avgifter og subsidier. Dette i motsetning til for eksempel, lover og regler, koordinering og næringsutvikling, standarder og sertifiseringer. En svakhet med å bruke skatter og avgifter til å vri forbruket er at det bidrar til å heve levekostnadene for husholdningene. I praksis betyr det at størrelsen på lommeboka bestemmer hvem som må kutte forbruket sitt først og mest. LO savner en analyse av dette perspektivet.

Klimaendringene og -omstillingen vil gi økte kostnader. Derfor bør vi begrense klimapolitikkenes kostnadsdrivende effekter og sørge for god fordelingspolitikk. LO vil vise til Klimautvalget 2050 anbefaling om at fordelingseffektene av klimatiltak bør vurderes mer systematisk i politiske prosesser og valg av virkemidler. LO mener at det er høyst beklagelig at ekspertgruppa for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter ikke har vurdert effekter på fordeling, sysselsetting og den norske modellen.

LO opplever at ekspertgruppen har et snevert syn på bruken av prismekanismen til å regulere forbruket. Man tenker seg at de som har størst betalingsvilje for en type forbruk også er de som har størst nytte av dette. Men slik er det jo ikke alltid. Vi vet at noen husholdninger har behov for ting som de ikke har råd til. Sagt med andre ord, betalingsvilje er ikke alltid det samme som betalingsevne. For eksempel skriver ekspertgruppen:

«Når miljøskadelig aktivitet blir dyrere, øker betalingsviljen for mer miljø- og klimavennlige alternativer, noe som igjen øker lønnsomheten ved å produsere og utvikle slike alternativer.»

LO vil påpeke at de fleste husholdningene har en gitt inntekt, som skal dekke en rekke nødvendighetsgoder som bolig, strøm, mat, klær, og så videre. Det er ikke alle som har penger til overs hver måned, og som derfor får «økt betalingsvilje» av at en varegruppe blir dyrere.

Spørsmålet er hvem som bærer kostnadene av omstillingen. Det burde være produsentene som bærer kostnaden av økte avgifter. Men i praksis legges avgiftene på husholdningene. Ekspertgruppen skriver:

Standard økonomisk teori tilsier at avgifter bør legges direkte på aktivitetene som er opphav til klima- og naturskadene. Dagens økonomiske system preges av lange internasjonale verdikjeder på tvers av landegrenser, og manglende virkemiddelbruk i de store vareproduserende økonomiene i verden hvor de eksterne kostnadene i stor utstrekning oppstår. Dette gjør det nødvendig å vurdere såkalte nest best-løsninger, herunder avgifter eller reguleringer som ikke nødvendigvis retter seg direkte mot kilden til de eksterne kostnadene, men som påvirker etterspørselen etter de produktene som gir opphav til miljøskaden.

Her sier man altså at det beste ville vært å legge kostnadene på produsenten. Da ville bedriftene ha incentiver til å finne mer effektive og miljøvennlige måter å produsere på. Men siden dette er vanskelig å oppnå, vris avgiftene over på forbrukere for å begrense etterspørselen. Det vil altså si at kostnadsbyrden legges på husholdningene.

LO understreker at utvidet produsentansvar er viktig i omstillingen til en mer sirkulær økonomi.

LO mener at vi må kreve at produsentene tar ansvar, og lager produkter med kvalitet, som det er mulig å reparere og plukke materialene fra hverandre etter bruk slik at de kan gjenvinnes. LO mener man må strekke seg langt for å forsøke å finne virkemidler som retter seg mot tilbudssiden og produksjonsleddene der forurensning skjer og effektivisering er mulig. I de tilfellene hvor man legger på en avgift som gjør kjøp av nye produkter dyrere, må det kombineres med løsninger som gjør det billigere og enklere å reparere og/eller gjenbruke.

Eksempel på avgifter som foreslås:

- For å stimulere til materialgjenvinning og redusere plastforbruket, foreslår ekspertgruppen å innføre en **avgift på plastemballasje**. Avgiften på plastemballasje bør avhenge av mengden materialgjenvunnet plast som benyttes i emballasjen. Det foreslås også en avgift på deponering av avfall som vil stimulere til materialgjenvinning.
- For å redusere forbruket av nye tekstiler i Norge, foreslår ekspertgruppen å innføre en **tekstilavgift** basert på vekt og antall enheter. Det vil kunne redusere etterspørselen etter nye klær og dermed også utslipp og avfall fra tekstilindustrien

LO mener det bør være et gjennomgående prinsipp at økte avgifter på nye produkter kombineres med tiltak som gjør reparasjon, gjenbruk og ombruk billigere og enklere. LO mener også det er viktig at ikke støtte og subsidier benyttes på en måte som bare øker offentlige utgifter. Her er det viktig at de som tjener penger på å selge nye produkter er med på å dekke kostnadene. Et eksempel på gode forslag som vi mener oppfyller disse kriteriene er: Bransjeordning for reparasjon av hvitevarer og elektronikk og forslaget om å øke garantitiden og reklamasjonsretten.

Kompenserende tiltak

Økte kostnader rammer de med dårligst råd hardest. I en tid hvor kostnadene på basisvarer som matvarer, strøm og bolig har økt betraktelig, mener LO at fordelingseffekter og effekter på leviekostnader må vurderes seriøst. Det er uklokt å legge kostnadene av omstillingen over på husholdningene. En virkemiddelbruk som skaper høyere kostnader for vanlige folk vil fort ende opp med å bli sosialt urettferdig og politisk upopulært.

Ekspertgruppen foreslår å benytte kompenserende tiltak for å skjerme lavinntektshusholdninger for økte leviekostnader. Her trekkes Skatteutvalget fram, som anbefalte å skjerme lavinntektshusholdninger ved å kompensere gjennom for eksempel økt barnetrygd, bostøtte og studiestøtte.

LO mener at dette er problematisk av flere årsaker.

For det første er det mange lavinntektshusholdninger som ikke treffes av kompenserende tiltak, hvis de knyttes til det å være for eksempel student, barnefamilie eller lignende. LO vil på prinsipielt grunnlag fraråde at man bruker barnetrygd, bostøtte eller andre

overføringer med spesifikke formål for å kompensere for økte forbrukeravgifter. LO vil minne om at det er mange husholdninger som sliter med å få endene til å møtes i en tid med raskt økende utgifter. Det er langt flere enn de som mottar statlige ytelser i dag.

For det andre har dyrtiden ført med seg press på offentlige budsjetter, og et press for å kutte utgifter. Derfor mener vi at forslag om å indirekte kompensere husholdningene for økte skatter og avgifter er dårlig utredet.

Merverdiavgift (kapittel 7)

Ekspertgruppen anbefaler at man går bort fra bruken av reduserte satser og nullsatser avvikles. Dette støttes av Skatteutvalgets utredning, som begrunner dette med at merverdiavgiftens formål er å skaffe staten inntekter og at den er mest effektiv når varer og tjenester ilegges en generell sats. Samtidig vil LO også peke på forskjellen mellom nødvendighetsgoder og luksusforbruk.

Ekspertgruppen vektlegger at det ikke finnes noen gode sirkulærøkonomiske begrunnelser for å videreføre redusert sats på f.eks. elektriske kjøretøy. Dette blant annet fordi redusert moms øker etterspørselen og bidrar til økt forbruk. Selv om forbruket vris i en mer miljøvennlig retning, slik som med elektriske kjøretøy, er produksjonen fortsatt knyttet til utslipp av klimagasser og annen forurensning. Dermed er ikke et økt forbruk av slike produkter bærekraftig, selv om de er relativt mer miljøvennlige enn fossilbiler. LO støtter ekspertgruppens forslag om å fjerne redusert moms på varer som elektriske kjøretøy.

Merverdiavgift på matvarer

Ekspertutvalget foreslår å fjerne lav mva. sats for matvarer. Det er LO sterkt imot.

1. Økning av merverdiavgift på mat og drikke vil føre til betydelig økte levekostnader for husholdninger,
2. Økt merverdiavgift på matvarer vil gi økt grensehandel i Sverige. Det vil føre til tap av arbeidsplasser og proveny til staten. I 2024 grensehandlet nordmenn på dagsturer til Sverige for 11 milliarder kroner, en økning på 18 prosent fra året før.

LO mener at det er gunstig med et enkelt merverdiavgiftssystem. Samtidig er merverdiavgiften en flat avgift som trekker alle likt og motvirker på den måten progressiviteten i skattesystemet. I en tid med økende utgifter for husholdningene mener LO at husholdningenes kjøpekraft må vektas tyngst og dermed at redusert sats for merverdiavgiften på matvarer må beholdes.

Temaer på tvers (kapittel 8)

LO støtter forslaget om en bransjeordning for reparasjon av hvitevarer, og mener det bør undersøkes hvilke andre produkter som kan være aktuelle for lignende løsninger. Bransjeordningen for hvitevarer bør prøves ut først, og så etableres for tekstiler, sko og andre forbruksvarer. Det er viktig at tiltaket kombineres med en avgift på nye produkter, både for å begrense etterspørselen etter nye produkter, og at ikke finansieringskostnadene legges utelukkende på offentlige myndigheter.

Ekspertgruppen foreslår at det innføres direkte støtte til en reparasjonsordning. Ikke gjennom fritak for merverdiavgift. LO støtter dette. Videre støtter LO forslaget om å stimulere gjenbruk av brukte varer gjennom direkte tilskudd til omsetning av brukte varer hos næringsdrivende, eller ved fritak i merverdiavgiften. Vi er positive til forenklinger

rundt avansemetoden for omsetning av brukte varer, noe som vil redusere administrasjonen i forbindelse med omsetning av brukte varer.

LO støtter forslaget om å kombinere tiltak for å stimulere markedet for brukte varer, i kombinasjon med tiltak som øker prisen på nye varer. Vi mener dette er et godt eksempel på at man kan prøve å skille mellom nødvendig forbruk og luksusforbruk. Der det er sistnevnte vi ønsker å gjøre dyrere. Vi mener det er en gunstig måte å gjøre forbruk dyrere, samtidig som man hindrer at levekostnadene til de som har minst øker mer enn nødvendig.

Økt reparasjon

LO støtter en satsning på reparasjon for å forlenge levetiden til produkter. Vi etterlyser likevel en vurdering av sysselsettingseffekter og -behovet. Det er mangel på arbeidskraft i visse næringer i Norge, blant annet helse- og omsorgssektoren. LO savner en vurdering fra ekspertgruppen på behov for arbeidskraft knyttet til disse sirkulære aktivitetene.

For å sikre gode lønns- og arbeidsvilkår innenfor området reparasjon må det som måtte bygges opp av kapasitet på dette ha et volum og en industriell håndtering som kan tåle norske lønns- og arbeidsvilkår. LO påpeker igjen at ekspertgruppen burde inkludert partene i arbeidslivet for å kunne gjøre en troverdig vurdering av disse spørsmålene.

Forbrukerrettigheter

LO støtter forslaget om å øke garantitiden på produkter fra to til tre år og fra fem til seks år for produkter med antatt lengre levetid.

LO støtter forslaget om at reklamasjonsfristene utvides til 3 år for alle varer og 6 år for varer som er ment å vare vesentlig lengre enn 3 år. Videre bør det innføres en bestemmelse om at fristen for å reklamere knyttes til tingens forventede levetid ved normal bruk, dersom tingen eller deler av den, ved vanlig bruk, er ment å vare vesentlig lenger enn 6 år.

Vi har sett en enorm vekst i netthandel de siste årene, særlig fra billig-aktører som Temu, Shein, Alibaba og Amazon. Disse spesialiserte seg i billige produkter, ofte med lav kvalitet og kort holdbarhet. Produksjonen er billig ofte fordi den omgår miljøkrav som pålegges produkter som selges i Europa. 20 - 50 % av alt som selges på nett returneres.

LO støtter ekspertutvalgets anbefaling om at forbrukeren bør stilles overfor de reelle kostandene både ved kjøp over avstand i form av fraktkostnader og retur av varen. Dette er vanskelig å få til kun i Norge, men norske myndigheter burde gå i dialog med EU.

Behov for industrielle investeringer

Overgangen til en mer sirkulær økonomi vil kreve store industrielle investeringer. Det er da behov for stabile og forutsigbare rammebetingelser som muliggjør slike investeringer. LO vil påpeke at det er viktig at rammebetingelser ligger fast over tid, for å gi næringslivet stabilitet og forutsigbarhet, samtidig som det føres en langsiktig politikk som fremmer investeringer i ny teknologi. Mange industribedrifter opererer i flere land, og kan ha utenlandske eiere. For at internasjonale selskaper skal velge å prioritere slik at anleggene lokaliseres og utvikles i Norge er det avgjørende at bedriftene gis konkurransedyktige rammebetingelser.

Trepartssamarbeid og teknologisk kompetanse er eksempler på suksessfaktorer for norsk industri. Samarbeid med næringslivet om å få frem teknologi og løsninger må ligge til grunn for arbeidet med sirkulær økonomi.

Overgangen til en sirkulær økonomi vil skape nye jobber og endre eksisterende. For å lykkes må vi sikre at disse jobbene er trygge, organiserte og med tariffmessige vilkår. Vi må også bygge kompetanse i yrkesfagmiljøene, fra industri og bygg til service og transport.

Rapporten sier lite om hvordan dette skal gjøres. Vi etterlyser: *En strategi for kompetanseutvikling og etterutdanning som en del av det sirkulære veikartet.*

Næringsrettede virkemidler

Sirkulær økonomi i prosessindustrien handler ofte om å kartlegge biprodukter og avfallsstrømmer som kan utnyttes i egen produksjon eller av nabobedrifter. Sidestrømmer som det er økonomisk lønnsomt å ta i bruk er allerede kommersialisert i industrien. Utfordringen ligger i å utnytte biprodukter og avfall som i dag ikke har økonomisk verdi.

Samarbeid i industriklynger-/parker er et godt utgangspunkt å få til nye løsninger for en mer sirkulær økonomi. Det er viktig at myndighetene støtter opp om FoU-prosjekter som igangsettes i regi av industriklynger-/parker. I tillegg er det behov for offentlig støtte til bedriftsinterne småskala pilotprosjekter for å utnytte avfallsressurser i eksisterende industrianlegg.

Offentlige anskaffelser - et underbrukt virkemiddel

Offentlig sektor kjøper varer og tjenester for store summer hvert år. Dette er et kraftig verktøy for å fremme sirkulær økonomi.

Vi mener:

- Miljø- og sirkularitetskrav må kombineres med krav om tariffmessige vilkår, bruk av lærlinger og seriøse leverandører.
- Det bør stilles krav til livsløpsanalyser og materialbruk, men uten å gå på bekostning av HMS eller kvalitet.

FoU og teknologiutvikling

For å bygge en konkurransedyktig sirkulær økonomi må Norge satse på forskning og utvikling.

Vi foreslår:

- En egen støtteordning for utvikling og oppskalering av sirkulær industri.
- Tilskudd til bedrifter som investerer i teknologi for reparasjon, ombruk og gjenvinning.
- Samarbeid mellom forskningsmiljøer, fagskoler og industri for å sikre praktisk relevant teknologiutvikling.

Design og ferdigvare

Mye av omstillingen til sirkulær økonomi må skje i designfasen, ved valg av materialer og sammensetting. For norsk design- og ferdigvareindustri er det av stor betydning at Norge både påvirker og tilpasser seg europeiske rammevilkår, da industriens marked i all hovedsak er europeisk eller globalt. Det er viktig at den europeiske metodikken som skal brukes til å dokumentere produktegenskaper i størst mulig grad bygger på

produktspesifikke data for faktisk energi- og ressursbruk og miljøpåvirkning. For eksempel er det en utfordring i dag at klesplagg produsert fra naturfiber som ull i dag blir behandlet likt som syntetiske tekstiler. Det vil si at metodikken ikke hensyntar at ullplagg normalt har lengre levetid og vaskes langt færre ganger ved lavere temperatur, sammenlignet med klær i syntetiske materialer.

Kompetanse

Ekspertutvalget påpeker at kompetanse om sirkulær økonomi og bærekraft, blir identifisert som særlig viktig for omstilling innen sektorene varehandel, finans og transport. Det er viktig at våre medlemmer får den kompetansen som trengs, og at omstillingen er rettferdig. Dette må arbeides aktivt med i et trepartssamarbeid.

Europeisk samarbeid

Det er krevende for industrien å forholde seg til for mange krav fra nasjonale myndigheter på toppen av de europeiske. Verdikjedene for produkter går på kryss og tvers. Derfor bør virkemidler og regelverk i hovedsak baseres på EUs strategi for omstilling til sirkulær økonomi.

LO mener videre at Norge må følge utviklingen av europeiske rammebetingelser og jobbe for at regler som utarbeides gir tilstrekkelig rom for fleksibilitet, nasjonale tilpasninger og tar høyde for våre naturgitte fortrinn.

Bioressurser (kapittel 14)

I en verden med mye krig og annen uro er Norges egenproduksjon av mat svært viktig. Mat og drikkevarer kan ikke vurderes på samme måte som andre forbruksvarer. Alle må ha mat. Da kan ikke matvarer og -produksjon behandles på lik linje med andre forbruksvarer.

Vi kommer ikke utenom at klimaendringene vil ramme matproduksjonen i store deler av verden i framtida. Derfor mener LO at Norge har en plikt til å produsere mat på egne ressurser. Vi skal ikke legge press på arbeid og ressurser i land som ikke har nok til å fø sin egen befolkning. Det handler både om solidaritet, og å styrke vår egen beredskap og minimere forsyningsrisiko.

Om den landbruksbaserte verdikjeden for mat og drikke, og sirkulærøkonomi.

LO mener ekspertutvalget mangler en forståelse av verdikjeden for mat og drikke, samt en vurdering av denne verdikjedens viktighet i totalberedskap, og ekspertutvalgets anbefalinger må avvises.

Ekspertutvalget mener det bør legges ekstra direkte og indirekte avgifter på primærproduksjonen, for å vri produksjonen over i et mer klimavennlig spor. LO er sterkt kritisk til å bruke skatter og avgifter som hovedvirkemiddel for å sikre at landbruket blir mer sirkulært. Vi mener en løsning må baseres på Landbrukets klimaplan som ble utarbeidet i 2020 og revidert i 2024, og Nasjonalt miljøprogram 2023-2026, for landbruket.² Øker vi prisen på norskprodusert mat vil vi få økt import av tilsvarende matvarer, uavhengig om disse er produsert med større klimaavtrykk. Derfor mener LO at

² <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/miljo-og-klima/nasjonalt-miljoprogram-2023--2026>

det er viktig å ikke belaste matproduksjonen med ytterligere kostnader gjennom særavgifter og andre kostnadsdrivende tiltak.

Vi vil minne om at ett av de viktigste momentene i Parisavtalen er at klimatiltak ikke skal gå ut over matsikkerheten. I den norske debatten har det vært ensidig fokus på noen tiltak, som for eksempel utslippsreduksjoner som følge av færre drøvtyggere. Dette vil - isolert sett - redusere klimagassutslipp, men samtidig vil det gi redusert karbonopptak og -lagring. Det vil også gi mindre klimarobust produksjon og redusert produksjon på norske ressurser.

Landbruket og den landbruksbaserte matindustrien justerer sin produksjon etter forbrukernes preferanser. Landbruksdirektoratet justerer Norges tollvern på våre egenproduserte produkter basert på produksjonsvolum i Norge. Blir det for lite av et produkt, eller ved sesongsvingninger benyttes tollvernet aktivt for å sikre at det alltid er nok varer i markedet. Legger man til avgifter på norsk produksjon vil dette føre til større import av mat, som betyr klimalekkasje til EU.

Om den sjømatbaserte verdikjeden og sirkulærøkonomi

Ekspertutvalget foreslår en avgift på utslipp av fosfor og nitrogen i havbruksnæringen. LO understreker at en slik avgift må kombineres med tiltak rettet mot teknologiutvikling og andre tiltak for å sikre oppsamling og utnyttelse av fiskeslam. Dette handler også om redusert forsyningsrisiko knyttet til næringsstoffene fosfor og nitrogen som er viktige komponenter i mineralgjødsel, og en helt uunnværlig innsatsfaktor som er for landbruket.

LO vil samtidig påpeke at oppdrettsnæringen har fått nye rammevilkår gjennom flere offentlige utredninger, nå sist i NOU 2023: 23 Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping og Meld. St. 24 (2024–2025) Fremtidens havbruk, bærekraftig vekst og mat til verden. LO mener ytterlige endringer i rammevilkår og avgifter må sees i sammenheng med de siste reguleringene som næringen har fått.

Avfall (kapittel 15)

For å utnytte ressursene bedre og lage gode kretsløp for allerede eksisterende materialer, er økt sortering en forutsetning. Ett av tiltakene som foreslås, er innføring av differensierte avfallsgebyrer. Tiltaket skal nettopp stimulere til økt sortering. LO vil imidlertid påpeke at det er utfordringer knyttet til hvordan dette berører ansatte som håndterer innsamlingen av avfallsbeholdere.

På vegne av våre medlemmer i renovasjonssektoren ønsker vi å løfte frem to kritiske forhold knyttet til økt bruk av separate beholdere for avfallsfraksjoner, der dette kombineres med redusert hentefrekvens, med vekt på konsekvenser for arbeidsmiljø og helse.

1. Økt fysisk belastning for renovatører

Redusert hentefrekvens fører til tyngre avfallsbeholdere, noe som øker den fysiske belastningen for renovatører og risikoen for muskel- og skjelettskader. Slike skader medfører betydelige kostnader for arbeidstakere, arbeidsgivere og samfunnet. Arbeidsmiljøloven krever at arbeidet organiseres slik at det er helsefremmende, og miljø- og økonomiske gevinster ved differensiering må ikke prioriteres over renovatørens helse.

LO mener at ekspertgruppen burde ha vurdert hvordan man kan balansere økonomiske og miljømessige mål med et forsvarlig arbeidsmiljø, for eksempel gjennom teknologiske

løsninger som automatisert håndtering (f.eks. sidearm eller bunntømte beholdere) for å redusere fysisk belastning.

2. Helseutfordringer ved biologisk nedbrytbart avfall

Forskning fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) dokumenterer at redusert hentefrekvens for beholdere med biologisk nedbrytbart avfall, som matavfall eller restavfall med bleier, fører til oppblomstring av bioaerosoler (sopp, bakterier, virus), som kan ha negative helseeffekter for renovatører. LO er opptatt av at en bærekraftig renovasjonssektor må ivareta både miljø og arbeidstakernes helse og sikkerhet. Det er avgjørende at differensierte gebyrmodeller vurderes i lys av et forsvarlig og bærekraftig arbeidsmiljø, hvor renovatørenes helse ikke settes i andre rekke.

LO mener at ekspertgruppen burde ha vurdert hvordan man kan prioritere tiltak for å minimere helserisiko for renovatører gjennom forbedrede prosedyrer knyttet til yrkeshygiene eller tilpassede hentefrekvenser for biologisk avfall.

For å sikre en effektiv og bærekraftig differensiering av avfallsgebyrene anbefaler vi:

- Helhetlig vurdering: Balansere miljø- og økonomiske mål mot arbeidsmiljøhensyn, inkludert kostnader ved økt sykefravær og helseplager.
- Teknologiske løsninger: Utrede og implementere utstyr og metoder for avfallsinnhenting som reduserer fysisk og helsemessig belastning.
- Involvering og kommunikasjon: Sikre at renovatører og fagforeninger involveres i utformingen av løsninger for å ivareta praktiske og helsefremmende tiltak.

LO støtter intensjonen til utredningen av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. Samtidig mener vi ekspertgruppen har lagt for mye vekt på samfunnsøkonomisk teori og i alt for liten grad tatt innover seg effekter på fordeling, sysselsetting og arbeidsliv, av anbefalte tiltak og klimaomstillingen forøvrig. Vi viser til LOs innspill til mandatet til ekspertgrupp³a, og påpeker igjen at ekspertgruppa har manglet kompetanse og representasjon fra partene i arbeidslivet, og det reflekteres også i anbefalingene. Dette er beklagelig, og LO mener det er behov for ytterligere utredninger for å utforske hvordan partssamarbeidet kan bidra til omstilling og hvordan de ulike virkemidlene og løsningene vil påvirke behovet for sysselsetting i årene som kommer.

Vårt høringssvar har blitt langt mer omfattende enn vanlig, men det viste seg nødvendig for å få med de viktigste innspillene fra våre forbund. Det illustrerer at vårt innspill til mandat og sammensetning burde vært lyttet til. Her må det utredes videre, og det er synd at jobben ikke kunne gjøres ferdig i denne omgang.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Are Tomasgard
2. nestleder
(sign.)

Roger Bjørnstad

³ LOs innspill til ekspertgruppe for utredning av virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter - Innspill 24/2522

Sjeføkonom/avdelingsleder
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.